

Anno 1993

**Pa Latvijas un Pleskavas ceļu – Kam dvielis? Latvijas impresijas
un ekspresijas – Velna luturi krākt neļauj katoļam! – Manā
vēstulīkastē – Katrai lietai ir divi gali – Epilogs – Es caur savu ob-
jektīvu ņemu dabu – beigtu, dzīvu...**

Jāzepa un Annijas Vītoli vasaras māja “Anniņas” Gaujienā, 1993. gada ziemā.
Attēls no Ulda Siliņa personīgā arhīva.

PA LATVIJAS UN PLESKAVAS CEĻU

2. jūnijā mēs ar Ilzi ielidojam Rīgā, kur mūs sagaida nākamā valsts premjerministra kundze Aija Krištopane, tai brīdī vēl parasta mirstīgā un *Nedēļa Latvijā* izdevējs Voldemārs Jansons. (Viņa izdevums ir tēmēts uz tautiešiem Rietumos.)

Ir vēlēšanu priekšvakars. Mēs braucam uz mūsu pagaidu dzīves vietu Bergos pie Krištopaniem. Pēc 9 mēnešiem es esmu atkal Rīgā, šoreiz kā Latvijas pilsonis. Es esmu laimīgs. Šīs rindas rakstot, es jau 4 mēnešus esmu uzturējies *varas koridoros*.

Rīga ir pilna ar vēlēšanu plakātiem. Man ļoti imponē Muļķu biedrības izliktais: *MĒS NEZAGSIM VAIRĀK PAR CITIEM. KATRAM MUĻĶIM VIETU SAEIMĀ!* Piedaloties vēlēšanās ar nosaukumu *Latvijas laime*, viņi dabūs ne vienu vien balsi. (Ir jau jauki pasmieties, bet vēlēšanas nav joks- tā ir ļoti nopietna un svarīga lieta) Imponē arī kāds LNNK vēlēšanu plakāts, kurā attēlots gliemezis ar krievu bruņu cepuri galvā. *Latvijas Ceļa* ražojums izskatās vairāk pēc tautiskas jostas vai dvieļa nekā pēc vēlēšanu plakāta. Kā jau demokrātijā, mums tagad ir vairāki *ceļi*: *Latvijas Ceļš* un *Saskaņa Latvijai* (Jurkāna partija), kas tautā pazīstama kā *Pleskavas Ceļš*.

Pirmsvēlēšanu basketbola turnīrs Mežparkā. Piedalās *Latvijas Ceļa* I un II komanda un pa vienībai no *Kristīgiem demokrātiem* un *Tēvzemei un brīvībai*. Pēdējiem līdzī ir arī liels vimpelis ar T&B emblēmu, ko nes bārdains tēvbrīvnieks. Karognesējs varonīgi gar malu seko savas vienības uzbrucējiem, kas viņam sagādā diezgan lielu noskriešanos. LC ir tik drošs par savu uzvaru, ka jau sarunājis Panorāmas TV komandu, lai nofilmē Latvijas Olimpiskās komitejas priekšsēdi Vilni Baltiņu pasniedzot balvu.

Dzeram abi ar LOK priekšsēdi viņa izmaksāto alu un vērojam spēli. Viss rit samērā mierīgi līdz brīdim, kad skrējienā uz grozu viens no kristīgajiem demokrātiem, kuru rindās ar panākumiem cīnas arī Ilga Gore-Kreituse, pavisam nekristīgi apgriež ar kājām gaisā tēvbrīvnieku. Ir pārsista uzacs un izlietas nekristīgo asinis! Šis vardarbības akts tiek publiski nosodīts no karognesēja (kurš man, atklāti sakot,

liekas mazliet nebalansēts): *Ko no komunistiem citu var gaidīt! Nelieši! Noraidīt no laukuma!* Viņam piebalso vīrs treniņtērpā, kas izrādās operdziedoņa Ingus Pētersona tēvs. *Ar kādu naidu! Ar kādu naidu viņi spēlē...* (Nu vētra tējas glāzē! Es nekādu naidu neredzu.) Skaidrs, ka T&B nekāda koalīcija ar KDP nebūs.

Kā jau bija paredzams, uzvar LC I, kur spēlē nākamie ministri: O. Kehris, Ģ. Kristovskis, V. Krištopans un mans paziņa no Vasaras vidusskolas laikiem – P. Elferts. Vakarā skatāmos uzvarētājus Panorāmā.

Jāņus es nosvinu Višķos, pāris dienas pavadu Daugavpilī un tad atpakaļ Rīgā uz Jāzepa un Annijas Vītolu pārbedīšanu. Es esmu tikai ieprecēts rads. Konservatorijas rektora Kokara vārdi, ko viņš mums teica 1987. gadā, runājot par profesora pārbedīšanu, ir piepildījušies. *Agri vai vēl viņš atdusēsies Latvijas zemē, viņš teica, Un nu beidzot Rotu kalējs atdusas savas līgavas klēpī. (Kaļu rotas līgavai/ mīļai skaistai Latvijai.)*

Pie bērēm es vēl atgriezšos, bet vispirms pāris vārdus par Jāņiem. Šis raksts ir publicēts *Austrālijas Latvietī* kaut kad 1990. gadu sākumā.

PA GADSKĀRTU NĀK IVANS IVANOVIČS.

Speciāli Austrālijas Latvietim.

Es braucu taksometrā uz Kultūras akadēmiju un, gribot negribot, klausos krievu popmūziku, kam seko Gerkena preču reklāma, arī krieviski, un nobeidzas ar “līgo”. Šoferis ir pieturējis pie Mākslas muzeja un māj ar galvu, ka laiks maksāt un kāpt ārā. “Tā nav Kultūras akadēmija,” es viņam saku, “tas ir Mākslas muzejs! Kultūras akadēmija ir Ludzas ielā.”

– “A–ā, nav?”

Tā ir pirmā reize, kopš es lietoju šo firmu, kad viņi ir atsūtījuši pie manis krievu duraku. Braucam tālāk, bet mana uzticība ir iedragāta. Ar šito brāli cilvēks var nonākt nevis Ludzas ielā, bet Ludzā! “Es nezinu ielas numuru,” es viņam saku, “uzprasiet bāzei.” Viņš nekā neatbild, bet turpina ar savu braukšanu kraīt manas iekšas. Pie ugunīm Čapājevs izlēc no mašīnas un skrien prom. Bēg? Nē, priekšā stāv vēl viens taksis. Acīmredzot prasīs ceļu. Pie Centrāltingus atkārtojas tas pats, bet tagad otrs taksis brauc mums pa priekšu visu ceļu līdz Ludzas ielai, un tā es par to pašu cenu ierodos Kultūras akadēmijā ar diviem takšiem. Vot tak!

Šogad Dziesmu svētki iepriekšējo Dziesmu svētku emocionālo saviļņojumu nesasniedza, taču netrūka daudz jauku brīžu, Tā, piemēram, braucot tramvajā uz

Mežaparku tika nepārtraukti dziedāts. Arī braucot no koncerta. Te jāpiemin mana un Ilzes saķēršanās ar policiju. Mūs uz ielas gaidīja mašīna, bet policija mūs piespieda virzīties uz tramvaja pieturu un nelaida to apiet. Mēs ātri nolēmām, ka šim idiotismam ir jādara gals. Mūsu ceļu bloķēja nostiepta aukla un divi jauni krievu tautības policisti. Viņiem aiz muguras netraucēti plūda ļaudis virzienā, kurā arī mums vajadzēja iet. Skaitās valsts policija un nesaprot valsts valodu! *Runā angļiski?* es noprasu skaļā un nelaipnā balsī. Tajā brīdī otrs policists izšķīrās pazust, atstājot savu biedru kā Danielu lauvas bedrē. Nē, vāciski. Tā bija kļūda, būtu teicis ķīniski, es būtu tintē. Protams, arī no vācu valodas viņš nezina ne bū, ne bē. Mēs viņam paziņojam divās valodās, ka kāpsim pāri auklai un, ja tas viņam nepatīk, lai sūdzas Čeveram. Viņš gan mēģina nobloķēt manai sievai ceļu un rezultātā tiek gandrīz samīdīts (Sieva sauc: *Ser, ser, es negribēju jūs apskādēt!*) Sers saprot, ka cīņa zaudēta. Es ceru, ka viņš, mājās pārradies, uzrakstīja atlūgumu.

Arī mūsu *Saules Josta* piedalās Dziesmu un deju svētkos. Starp dejotājiem ir arī mans vecākais dēls Mārtiņš. *Saules josta* ir septiņas reizes apceļojusi pasauli; no tām divas reizes ar saviem uzvedumiem uzstājusies vairākās vietās katrā Latvijas novadā, kā arī piedalījies divos Latvijas dziesmu un deju svētkos – 1990. un 1993. gadā. Abos svētkos *Saules jostai* bija ierādīta goda vieta: pirmajos – dejojot *Alku deju*, otrajos – dejojot *Saules viju*.

Rīga ir mainījusies. Patiesībā Rīgas seja mainās katru nedēļu. Iekārto jaunus veikalus, birojus, labo mājas. Pat Nacionālajā operā lietas virzās uz priekšu. Man stāsta, ka iekšpuse jau esot restaurēta. Tramvaji, trolejbusi, autobusi noklāti reklāmām. Skatlogi kļūst arvien iespaidīgāki. Var redzēt, ka cilvēki sāk apzināties reklāmas vērtību.

Uzraksti krievu valodā Rīgas centrā ir tikpat kā pazuduši, to vietā nākuši angļi. Kādā ielā redzams liels uzraksts *Nightclub*. Ar angļu uzrakstiem šad tad nogājis greizi. Tā lidlaukā kāda paciņu piegādes firma lepojas ar *WE KEEP YOUR PROMISES*. (Mēs turam jūsu solījumus) Kā viņi var turēt manis dotos solījumus, man nav skaidrs, bet komerciālā laukā tas ir kas jauns.

Rīgā ir pat savs sekss veikals. Oficiālas meitu mājas Rīgā nav, bet ir šīs nozares interešu klubs. Es pieņemu, ka interese ir ļoti dzīva, jo krievu reklāmu avīze ir pilna ar ļoti izskatīgām, kaillkrūtainām Taņām, Ninām un Māšām, kas prasīt prasās pēc 18% apgrozījuma nodokļa. Interešu klubi nodokļus nemaksā. Zem dažiem vārdiem uzrakstīts *just for you* (tikai priekš tevis). Nevar sacīt, ka mēs nemēģinātu ielauzties ārzemju tirgū. Cenas man nav zināmas.

Runājot par cenām, jāpiemin, ka arī es ierados ar pāris personīgiem ciemiņiem iedzert kādu alu jaunatvērtajā Ķirsona alus bārā. Pie durvīm mūs apsveica Henrijs VIII, pilnā karaļa *uniformā*, un ierādīja galdiņu. Arī apkalpotājas skraidīja apkārt Tjodoru laikmeta tērpos. Alus bija garšīgs, bet es tur vairs neiešu, jo bija jāmaksā arī par Henriju un visām viņa sievietēm.

KAM DVIELIS? LATVIJAS IMPRESIJAS UN EKSPRESIJAS

Jā, latviešu valodu var Rīgā dzirdēt biežāk, sevišķi vasarā un jo sevišķi Dziesmu svētku laikā. Atliek tikai pastaigāties pa Brīvības bulvāri, un jūs satiksīt pažiņu jūru no visām pasaules malām. Man visnaidīgākās sarunas ir iznākušas ar taksīšu šoferiem, no kuriem liela daļa latviski nerunā vai arī negrib runāt. Tādās reizēs mana žults līst pāri malām, un es ar viņiem apejos kā ar moroniem.

Mana sieva stāsta, ka viņa bijusi kādā valsts iestādē, kur apkalpojošā ierēdne runājusi tikai krieviski. Kad viņa izsaukusies, vai tad tiešām te neviens nerunā valsts valodu, kāda latviešu tautības ierēdne teikusi: *Ja jūs nesaprotiet, ko viņa saka, tad mācieties krieviski!* Tādas, lūk, ir tās lietišas.

Mēs vairs skolā krieviski nelamājamies, stāsta Elmārs Skanis, Es piebilstu, ka tas ir jauki. *Mēs tagad lamājamies angliiski. Mūsu klasē iet viens no Amerikas, un mēs tagad sakām “shit” un “f...”*

Es vēroju sardzes maiņas pie Brīvības pieminekļa ar dalītām jūtām, Es atceros no trīsdesmitajiem gadiem liela auguma štāba rotas vīrus un sardzes maiņas pūtēju orķestra pavadībā. Tagadējie sargi liekas tādi sīciņi, bet visvairāk mani uztrauc reglaments: tā soļo padomjzemes dēli nevis latviešu karavīri. (Es runāju par parādes soli, vācu valodā – *Achtung Schritt*) Protams, salīdzinot ar ampelmaņu soli, kāds redzams pie Ļeņina mauzoleja sargiem, mūsējie soļo normāli.

Kopš Ļeņina piemineklis Rīgā ir pazudis, jaunajiem pāriem vairs nav kur nolikt puķes. Sevišķi smagi šī problēma piemeklējusi krievvalodīgos. Bet, kur ir gribēšana, tur ir arī varēšana.

Pie Brīvības pieminekļa satiksmei slēgtā joslā ir iebraukusi melna mašīna, no kuras izkāpj brūte baltā tērpā, brūtgans melnā šēzē, un noliek pie Brīvības pieminekļa puķes. Brūtanbrālis vai kāds cits brālis to iemūžina video. Visi runā krieviski. Es ceru, ka līdz ar pieminekli viņi ir nomainījuši arī pārliecību.

Nav jau tā, ka visi komūnisma pieminekļi būtu novākti. Andrejs Upītis vēl stāv visā savā akmeņainajā godībā, Strēlnieku laukumu sargā sarkanie strēlnieki, Daugavmalu grezno padomju atbrīvotāji.

Man vislabāk patīk tēlnieka Folkmaņa strēlnieks upmalā pie Daugavpils. Strēlnieks tur rokā aiz sevis dvieļveidīgu, dinamiski plīvojošu sarkano karogu. Vosam tas tā paticis, ka uzreiz līcis tēlniekam piešķirt Nopelniem bagāto tituli. Diemžēl, krievvalodīgie nav varējuši saskatīt mākslas darba vērtību, un piemineklis krievu plūsmā pazīstams kā *Kam divielis?*

Daugavpīlieši necieņu izrādījuši arī piemineklim – T 34 tankam – to nokrāsodami rozā krāsā. Te, protams, vainīgi bijuši latgaļu svoloči. Tagad armija tanku

aizvedusi prom.

Daugavpils pilsētas parkā, kur vairākkārt aprakti un pārrakti padomju armijas *locekļi*, atrodas mūžīgā uguns, kas nedeg, jo pilsētas valde nogriezusi gāzi. Tas ļoti sanikojis veterānus, jo tie pēc ceremonijas uz mūžīgā uguns cepuši sašļiku. Tagad nekā. Streb, nu, vodu vien!

No viesnīcas laukuma Daugavpili Iljičs ir pazudis. Taču tukšajā vietā stāv vienmēr puķu pušķītis. Tas rāda, ka mūžam dzīvais ir gan beigts, bet ne aizmirsts.

Misiņu bibliotēka ir mainījusi dzīves vietu. Es stāvu uz ielas stūra un meklēju kartē Rūpniecības ielu, kad mani uzrunā kāda dāma akcentētā vācu valodā. Vai varot man palīdzēt? Tā ir pirmā reize, kad es satieku Allu Kozačenko.

Alla ir ārste, pēc izcelsmes ukrainiete, piecdesmit gadus veca. Latviski runā ļoti veikli, ja arī ne vienmēr gramatiski pareizi. Viņa neatkarības sākumā darbojusies LNNK, bet tagad jūtas piekrāpta, jo valsts viņai nedod pilsones tiesības. Es saku, ka esmu žurnālists un gatavs klausīties.

Norunājam satikšanos un pēc 2 nedēļām sēdam *Rīdzenē* pie kafijas tases. Ar latviešiem viņas ģimenei bijusi saskarsme jau revolūcijas laikā. Vectēvs bijis zemes īpašnieks tai laikā, kad Ukrainā darbojušies sarkanie strēlnieki. Latviju viņa uzskata par savu dzimteni. *Es mīlu Rīgu*, viņa saka, *kur lai es citur ietu?* Alla ar vīru jau nez kuro gadu ceļ mazu vasarnīciņu. Vienmēr pietrūkstot naudas. Viņa labi saprot, ko komūnisms nodarījis mūsu tautai. Mēs runājam par mūsu tautas sakropļoto dvēseli, par darba tikumu. Viņas uztverē ir mēs, ir viņa esam politiskās iekārtas upuri. Tur arī viņas izpratne beidzas. Kāpēc vienam upurim ir pilsoņa tiesības un otram nav? Par šīm lietām runājot, Alla kļūst emocionāla.

Tā nedomā tikai viņa vien, tā domā ap 600,000. Kāds no vietējiem man reiz sacīja: *Krievs visur jūtas labi*. Tik tiešām šī tauta ir kā dzeguze, kas iedēj savu olu svešu putnu ligzdās un atstāj savu mazuli uzaudzināt citiem. Protams, tas ir vispārinājums, jo ir krievi un krievi. Izņēmumi būs vienmēr.

Krievu armijas uniformas Rīgā redz samērā reti. Es domāju, ka interfronte ir savu nozīmi zaudējusi. Interfrontiešu intelektuālais līmenis ir zems. Es redzēju kādu interfrontes sapulci, kur maza meitenīte pie mikroфона nolasīja visus tos briesmu darbus, kādus pēc vēlēšanām piedzīvos minoritātes – ņems nost ģimeņu dārziņus, cilvēku dzīvības būs briesmās utt. Vai tiešām kāds viņai ticēja?

Pie tiesas nama stāv no dienas uz dienu tās pašas *bābuškas* ar plakātiem rokās, aicinot atbrīvot Rubiku. *Kas jums uz tā plakāta rakstīts?* kāds žurnālists prasījis.

– *Es nezinu.*

Arī tiesas zāle, kur tiesā Rubiku, ir pilna interfrontistiem. Šī kustība vairs nav viengabalaina – komunisti ilgojas pēc veciem, labajiem laikiem, imperiālisti sapņo

par pievienošanos Mātei Krievijai, šovinisti grib atgūt kādreizējās krievu tiesības un tikt pie politiskas varas. Krievu biznesmenim ir tikai viens mērķis – tikt pie naudas. Šai biznesstruktūrā ievērojamu vietu ieņem mafija. Mafija ir profesionāla organizācija, kas tomēr seko savam ētikas kodeksam. Ja uz tevi šauj, tad tam ir komerciāls iemesls. Bezjēdzīgi slepkavo tikai kriminālisti.

Piemēram, tas pats protekcijas rekets. Mafija ir daudz saprātīgāka nekā valdība. Viņa par tava veikala apsardzību neprasa 18% no apgrozījuma, jo tirgotājam to ir grūti samaksāt. Pietiek ar 10%. (Dažos iecirkņos ir jāmaksā arī policijai. Tas, ka tu jau maksā mafijai, nav nekāds iemesls atstāt likumsargus bešā) Bez tam, ja kāds cits no tevis mēģina izspiest naudu, tev ir kur iet un sūdzēties. (Ne jau uz policiju, tur sūdzēties nav ko iet). Mafijas protekcijas zars iedalās: a) sportistos (tur ir daudz bijušo bokseru u.c.) un b) kriminālistos.

Sportisti ir ļoti pieklājīgi un apmeklē tevi pat vairākkārtīgi, ja tava stūrgalvība to prasa. Tev liek saprast, ka nekas nav mūžīgs. Var notikt visādas nelaimes – ugunsgrēki, sprādzieni vai tava lieta tiks nodota kriminālajam elementam caurskatīšanā. Ja sarunas neved pie sekmīga atrisinājuma, pie tevis ierodas kriminālisti un pārkārto tavu bodi vai sejas pantus, vai abus divus un pieprasa protekcijas naudu. Apdrošināšanas polisi vairs nav iespējams izmainīt. Sportisti ir apvainojušies un par tevi vairāk nekā negrib zināt.

Mafijas zemākie slāņi nav sevišķi inteliģenti. Viens no valsts ministriem bijis līdzīpašnieks kādā firmā, ko apsēduši divi krievvalodīgie sportisti lakādas korpēs. (Valsts ministrs līdzīpašnieks kādai firmai?! Austrālijā neiespējama lieta.) Pēc vairākkārtīgām vizītēm viņi aizsūtīti runāt ar *bosu* – ministru – viņa birojā Finanču ministrijā. Sportisti arī ieradušies, kur viņiem teikts, ka mazliet jāuzgaida. Beidzot abiem mafioziem uzaususi gaisma, ar ko viņiem darīšana, un pazuduši lapās.

Ejam ar Freija pāri no Kanādas skatīties Mirdzu Martinsoni, kura viesojas Krievu drāmā, resp. Krievu teātrī Vecrīgā. Lugas autors bija viens no krievu klasiķiem (Vārds ir uz mēles, bet tur tas arī paliek). Mirdzas krievu valoda nevainojama, tikai vienā vietā es viņu noķēru sakām saikli “un”.

Ubagošana Latvijā ir labs un ienesīgs veikals, tāpēc cilvēki ierodas pat no Krievijas un pavisam legāli. Arī te mafija ievāc zināmu procentu. Nodokļu lielums tiek noteikts no ieņemtās vietas.

Viņa nebija ubadze. Balstīdamās uz spieķa, otrā rokā turēdama divas sievietes kažokādas cepures, viņa stāvēja uz Brīvības ielas, netālu no Dailes teātra pie kāda veikala durvīm. Viņa līgojās kā niedra un likās turpat sabruks. Kundzes seja bija pieredzējusi labākus laikus, bet acis, viņas acis... Es nekad neesmu redzējis tik izmisušas acis. Es ātri pagāju garām, domādams: *Kas viņa tāda? Latviete, krieviete?*

Es skatījos Dailes teātra izliktajās vitrīnās, bet viss, ko redzēju, bija sievietes izmisušās acis. Nebija citas izejas, bija jāiet atpakaļ un viņu jāsameklē. Taču veco dāmu es vairs nevarēju atrast – to nevaru sev piedot līdz šai dienai.

Vēls, lietains un auksts vakars. Es nāku ārā no *Rīgas* viesnīcas restorāna. *Lūdzu, palīdziet man!* es dzirdu kādu kļušu sievietes balsi. Viņa sēž tumsā, izlijusi uz viesnīcas vestabla trepēm. Saņēmusi naudas zīmi, viņa raud, un līdz ar viņu raud rudenīgās debesis, aizskalodamas manu labsajūtu.

Visumā latvieši ir par lepnēm, lai ubagotu, un, kas to dara, ir bezizejas stāvoklī. Taču arī te ir izņēmumi. Skatos uz ietves malā sēž latviešu māmiņa, kas nepavisam neizskatās pēc ubadzies. Droši vien, liktens novedis viņu šai pazemojošā situācijā. Es māmiņai iedodu vairāk naudas kā parasti, nu tā, lai varētu iztikt vairākas dienas. Viņa, acīs neskaidrāmās, nočukst: *Paldies!* Otrā dienā viņa atkal sēž turpat!!! Tas pielika manai labdarībai punktu. Es vairs nedevu naudu nevienam.

Es vismazāk uzticos nepārtrauktajiem krusta metējiem. Varbūt, ka vēsā laikā šī nodarbība tur viņus siltumā. Vecrīgā viens sēž ar noņemtu kājas protēzi, rādīdams, ka viņš nav nekāds viltus pravietis. Viens otrs ubagotāja ģimīs skaidri rāda, kur paliek sadiedelētā naudiņa.

Brīvības bulvāra vidū stāv nolikta tukša vodkas pudele, ko visi rūpīgi apbrauc. Alkoholisms Latvijā ir viena no lielākajām nelaimēm, kas daudziem liedz funkcionēt kā derīgiem sabiedrības locekļiem. Cilvēki staigā pa ielām ar pusizdzertām alus pudelēm rokās. Jaunieši piedzērušies tā, ka nevar nostāvēt kājās. Arvien vairāk atbildes uz jautājumiem tiek meklētas pudelē.

Alus bāros: *Latvijas alus mums nav. Ja gribat pirkt Latvijas alu, ejiet uz valūtas veikalu!*

Es esmu izbraukājis Vidzemi un Ziemeļlatgali krustām šķērsām. Esmu pārkāpis pāri Gaujai, apbrīnojis Vestienas ezerus, stāvējis uz Gaiziņa (Birzēm rotāts Gaiziņš, latvju milzis... Milzis?! Kas par vilšanos!), Kurzemes pusē braucis pēc putnu suņa uz Talsiem (Vilis Krištopans ir liels mednieks, un pīļu medniekam vajag pašam sava putnu suņa. Pirkums izrādījās ārkārtīgi netalantīgs.), klīdis pa Ventas rumbu, stāvējis Kolkas raga pašā smailē, apbraucis visu Kurzemes jūrmalu no Bigauņciema līdz Ventspilij, apraudājis līvu zvejas laivu kapsētu un stāvējis Kolkā pie Mēra akmens, kas stāv par piemiņu 17. gs. mērī mirušajiem. Kad man prasa, ko es pa šiem mēnešiem Latvijā esmu darījis, es saku: *apceļoju savu dzimto zemi.*

Rīgas autoosta. Es taisos braukt uz Smiltēni. Pie Liepājas autobusa sākas

blāustīšanās. Šoferis kādam pasažierim neļauj iekāpt. Metode, kā to izdara, rietumniekam liekas ļoti savāda. Pēc brīža pasažieris gul zemē un tiek spārdīts kājām. Tad šoferis ar nezin kur dabūtu kabeļa gabalu vēl sadod viņam pa muguru. Kāds robežsargu kaprālis ātri pazūd no notikuma vietas. Neviena neiejaucas. Neviena neprotestē. Acīmredzot šoferim ir tālbraucēja kapteiņa tiesības, izņemot laulāšanu. Ja šoferim sāk par daudz kāpt uz auguma, tad viņš var uz Liepāju arī nebraukt. Nav jau pirmais gadījums – kāds tramvaja vadītājs pēc vārdu pārmaiņas izkāpis ārā un aizgājis! Jā, atstājis tramvaju, pasažierus un ardievu!

Arī man bija saķeršanās ar transporta departamenta biļešu kontrolieriem. Es braucu no Juglas pa Kr. Barona ielu uz centru, kad tramvajā iekāpa četri kontrolieri. Man bija divas 2. sekcijas biļetes, 8 sant. vērtībā, bet pēc noteikumiem man bija vajadzīgas viena 1. sekcijas un viena 2. sekcijas biļete, arī 8 sant. vērtībā. Mana sirdsapziņa bija tīra, valsti apšmaucis nebiju. Kontrolieris mani uzrunāja krieviski, kas mani nepavisam nesajūsmināja. Es saku, lai viņš runā latviski. *Kas tas ir?* viņš nikni noprasa, skatīdamies uz manām biļetēm. *Tās ir divas biļetes!* es atbildu, un man ir tikpat ērcīgs tonis kā viņam. *Kāpiet ārā!* Šāds tonis, kaut ar teikts latviski, man nepatīk. Mans rādītāja pirksts pēkšņi atrodas prie kontroliera krūtīm. *Lūdzu, runājiet ar mani pieklājīgi!* Mēs izkāpjam. Pirms viņš paguvīs atvērt muti, es viņu apberu ar jautājumiem. Var redzēt, ka viņam smadzenēs atstāta maza gaismiņa, ka naudas ziņā es nevienu neesmu apšmaucis, un, ka esmu ārzemnieks.

Viņa biedrs nogrābj manu kontrolieri aiz rokas un velk prom. Es saprotu, ka viņš saka, lai liek mani mierā, bet es vēl savu prašņāšanu neesmu beidzis, un mans informācijas avots draud pazust. Es nogrābju nabaga krievīņu aiz otras rokas. Skatam vajadzēja būt diezgan komiskam. Vilcējs sauc: *Davai, davai!*, es, nezin kāpēc, angļiski: *Just a bloody minute!* – *vienu asiņainu minūti*) un velkamais krieviski: *Viņš grib ko zināt!* To dzirdot, otra kontroliera seja atplaukst smaidā kā puķe, un viņš palaiž manu informācijas avotu vaļā. Mēs šķiramies kā draugi. Lai neviens nesaka, ka abas plūsmas nevar atrast kopēju valodu.

Es esmu sastapies ar neaudzinātu latviešu bērnu baru, kas metas iekšā tramvajos, pirms pasažieri pagūst izkāpt. Es esmu tramvajos sastapies ar krievu tautības skolniekiem, kas uzvedas kā 100% džentlmeņi. Lai viņu skolai gods un slava!

Vispār cilvēki uz ielas nesmaida un nekad neatvainojas. Tas rietumniekiem nepaliek nepamanīts.

Kā jums patīktu, ja Latvijas prezidents sauktos Rumpītis? Nepatīktu? Tā saucās Guntis Ulmanis līdz savam sešpadsmitajam dzīvības gadam. No trim kandidātiem viņš likās vispiemērotākais. Mēs zirgojamies, ka 15. maijā viņu jātur ieslēgtu istabā. Gunāra Meierovica lielais brīdis bija viņa atteikšanās runa Saeimā no tālākas

kandidēšanas.

Pāris ķecerīgas domas, kas klaidu latviešu galēji labajam spārnam sacels spalvas gaisā. Ne jau visi tie, kas skraida apkārt ar lieliem auseklīšiem pie krūtīm un lepojas, ka nav bijuši partijā, ir mūsu apbrīnas vērti. Visi nemaz nevarēja partijā tikt. Ja tu siti sievu, zagi vairāk pār pieņemto normu, par daudz plēguroji, tevi nemaz partijā neņēma. Partija arī savaldīja ierēdņu korupciju, jo no tās baidījās. Šodien korupcija (korumpētība) plaukst un zeļ, sasniedzot n-to pakāpi, jo nav kam sūdzēties. To pašu es gribu sacīt par zemāko pakāpju Valsts drošības dienesta ierēdņiem. (Es nerunāju par nagu maucējiem, bet speciālistiem.) Vai nav labāk, ja viņu talantus izmanto valsts, un nevis mafijas struktūras? Lai nu VDK bijusi kāda, bet korupciju tai neviens vēl nav varējis pierādīt.

Prof. J. Vītola un Annijas pārbedīšana. Izvadišana notiek no Latvijas konservatorijas, kas nosaukta Jāzepa Vītola vārdā. Mēs ar Ilzi iekāpjām speciālajā autobusā, kas iet uz Meža kapiem, bet radi brauc ar mašīnām un neviens nenonāk kapsētā laikā. Kad bērinieki sāk kārtoties gājienam, mani nogrābj aiz rokas kāds vīrietis. Viņam bija tā apdauzīta seja, ka es viņu nepazinu. Tas bija mans rads Laimonds Kalniņš. *Kas tev noticis*, es viņam prasu. Esot kritis. Es zināju, ka Laimim ir alkohola problēma, bet tā apdauzīties...

Tūlīt aiz zārka soļo Vītola korporācija *Fraternitas Latavensis*, ar Ilzes brālēnu, tā laika senioru Tālvāldi Bērziņu priekšgalā, aiz viņiem vēl kādi, neatceros vairs, kas tie bija, un trešie mēs ar Ilzi – bez Bērziņa Tāļa vienīgie radi, kas bijām nonākuši kapsētā laikā. Mums piedāvā soļot tūlīt aiz korporācijas, bet mēs sakām, ka paliksim, kur esam. Pa apbedīšanas laiku ierodas arī Ilzes māsa Maija Zīle, un viņas abas aiziet uz Vītolu atdusas vietu, kas ir turpat uzkalniņā. Es saku, ka palikšu, kur esmu. Pārglabā arhibīskaps Vanags. Abu Vītolu odiseja ir beigusies.

Rīgā sākusies deratizēšana. Kas tas ir? Ko prasi kā ačgārnīgs? Atzūrkošana.

Svētdiena, 6. jūnijs.

Skatāmies Bergos TV kādu bērnu programmu un gaidām Vili Krištopanu, kam jau vakar vajadzēja būt mājās no vēlēšanu sapulces Līvānos. Intervētājs ir kāds jauneklis, kam trūkst daži priekšzobi, bet piemīt šarms un profesionalitāte, kāda pietrūkst nevienam vien Rīgas TV darbiniekam. Viņš intervē divas tāda paša vecuma jaunkundzes. Viena ir vairāk mājas mātes tips, bet otra gan pēc uzvešanās, gan izskata ir pasaulīgāka, lai neteiktu viegla rakstura sieviete. Jautājums ir: *kādu vīru*

viņas gribētu precēt? Vispirms atbild mājas māte: *Es sev gribētu tādu vīrus...* Te intervētājs veicīgi norauj viņai mikrofonu no degunpriekšas un pēc pregnantas pauzes, ar meistarīgi paceltu vienu uzaci, pārjautā: *Vīrus?*

Mājas māte steidzīgi sevi pārlabo un saka, ka viņa gribētu tādu vīru, kas dzīvo pa māju. Otra saka, ka viņa gribētu vīru, kas viņai nes daudz dāvanu.

Interesanto interviju pārtrauc telefona zvans. Vilis Krištopans sestdienas naktī cietis autokatastrofā un ievietots Jēkabpils slimnīcā. Smadzeņu satricinājums, laužas ribas, iespējams, ka savainots mugurkauls. Slimnieks ir pie samāņas. Brīnums, ka Vilis vispār ir dzīvs. Aizmidzis pie stūres un mašīna iebrukusi grāvī, vairākkārt vēlusies apkārt, un viņš izsviests ārā. No Jēkabpils slimnīcas rentgena miglas bildēm neko nav varēts saprast, bet slimnīca tomēr savu pacientu Stradiņa klīnikai negrib atdot. Seko ne sevišķi labdabīgas vārdu pārmaiņas ar Viļa ģimenes locekļiem. Skaidrais prāts uzvar, un viņš tiek pārvests uz Rīgu. Pēc pāris dienām radio ziņo, ka Krištopans ievēlēts Saeimā. *Tu redzēsi*, viņš man saka, *Saeimas atklāšanas dienā es tur sēdēšu savā labākajā uzvalkā*. Viņš tur savu vārdu.

VELNA LUTURI KRĀKT NEĻAUJ KATOĻAM

Ir pirmdiena, 6. septembra pēcpusdiena. Pie Dailes teātra gaida autobusiņš, lai vestu *Garīgā teātra* laudis uz Aglonu sagaidīt Romas pāvestu. Mana vienīgā saite ar šo vienību ir Jānis Skanis. Man nav nekādu pienākumu. Ja būs jāpalīdz ar suflēšanu vai kādu tehnisko darbiņu – palīdzēšu, un, cik vien iespējams, mēģināšu netaisīties pa kājām. Šī būs *Garīgā teātra* pirmā uzstāšanās. Patiesībā tas nemaz nav teātris šī vārda pilnā nozīmē, tikai direktises Terēzijas Ērkšķes iecere. Tekstu ir rakstījusi Anna Rancāne, mūziku dos Juris Kuļikovs, kurš mums *jauzķer* pa ceļam Līvānos. Gabals saucas *Latviešu tautas vēsturiskajā rožu kronī – atskats uz 800 gadu ilgo kristietības laiku Latvijā*. Režiju ir uzņēmies Jānis Kaijaks. Pirmais mēģinājums būs šovakar Aglonā, kur mūs gaidīs abas daugavpildietes Inese un Agita. Bet vispirms jāpaņem Jānis Streičs, kas tikai stundu atpakaļ ielidojis no Gotlandes. Tas nav viegli, jo mēs gaidām Jāni pie viņa dzīvokļa, un Jānis mūs gaida Kr. Valdemāra ielā. Beidzot satiekamies un braucam. Līst – paldies Dievam, ne uz ilgu laiku. Plkst. 20.00 mēs esam Aglonā.

Varbūt, ka daži vārdi par Aglonas vēsturi būs vietā. Nav Latvijā tāda novada, kur būtu sakoncentrēti vienuviet tik daudz letgaļu pilskalnu kā Aglonā. Ap centrālo Madalānu pilskalnu 15 km radiusā virknējas veseli septiņpadsmit citu. Ap 1700. gadu domināņi baznīcas un klostera celšanai bija izvēlējušies kādu kalniņu egļu mežā starp Ciršā un Egles ezeriem. No šī egļu meža Aglona dabūjusi savu vārdu (*aglojs, aglaine*). Kādēļ tieši šajā vientuļajā vietā? Ir divas versijas: iespējams, ka tur varētu būt bijusi kāda sena letgaļu upuru vieta. Šādās vietās ar gudru ziņu misionāri ir cēlušī savas baznīcas. Šajā vietā it kā būtu nogalināts un apbedīts Lietuvas karalis Mindaugs un viņa divi dēli. Tādu varbūtību pieļauj arī Lietuvas vēsturnieki.

1618. gadā kāda sagrauta torņa drupās atrasta stipri bojāta marmora plāksne ar

uzrakstu latīņu valodā, ka šajā vietā atdusas Mindauga mirstīgās atliekas. Šo versiju apstiprina arī veci agloniešu nostāsti, ka pie Aglonas kapiem senāk bijušas kāda veca torņa atliekas, ko sauķi par *karaļa torni*, acīmredzot, daļa no kādas baznīcas. Tādā gadījumā jau pirms dominikāņu atnākšanas tur varēja būt bijusi kāda baznīciņa. 1768. gadā koka baznīca nodeg, un tās vietā uzcel jaunu, šoreiz no mūra un tuvāk Egles ezeram.

Es neesmu bijis Aglonā 12 mēnešus. Pa šo laiku ir notikušas pavisam neticamas lietas, kaut arī darbi paveikti tikai 90% apmērā. Vecā mūra sēta apkārt baznīcai ir nojaukta un sakrālais laukums paplašināts līdz kapsētai un lielceļam. Nocirsti koki bazilikas priekšā, tāpat nojauktas dzīvojamās mājas, Preiļu–Krāslavas šoseja pārcelta vairāk uz dienvidiem. Baznīca Aglonā ir atguvusi seno dominikāņu klosteri, kurā tagad mīt mūķenes un atrodas saimniecības ēkas. Pie baznīcas prezbitērijas daļas izveidota piebūve, lai svētcēlniekiem būtu vieglāka pieeja pie Dievmātes altāra baznīcas pagraba telpās, kur senāk bija apbedītas izcilākas personas un dominikāņu tēvi, tagad ierīkota plašāka telpa dievkalpojumiem. Prezbitērijas daļā, nišā novietotas pārbedītā kardināla Vaivoda mirstīgās atliekas.

Nāk prātā mana pēdējā vizīte Aglonā, kad es kā piektais ritenis, pateicoties Jānim Žugovam, biju pieklīdis arhibīskapa, metropolīta Jāņa Pujāta svītai. Iegājis bazilikas pagrabā kopā ar garīdzniekiem, es tikai pēc laiciņa attapos, ka man visapkārt ir gan izrakti, gan pusrakti mirušie, ko sausā grants bija pavisam labi saglabājusī. (Kapus aplaupījušas komunistu bandas 1919. gadā.) Pēkšņi es konstatēju, ka stāvu vienam mirušam uz galvas. Vāka vietā bija tikai pāris dēļiši. Kaktā bija sakrauti galvas kausi un kauli. Interesanti bija dzirdēt, kā notikušas pārbedīšanas līdzīgos gadījumos, bet nedomāju, ka šīs runas bija domātas publikācijai.

Baznīcas priekšā pie ieejas izveidots paaugstinājums, uz kura notiks 9. septembra dievkalpojums. Kokā griezto altāri sedz ozolkoka *baldahīns* uz 4 kolonām, kas man liekas futurisks un gaisīgs, it kā tas varētu kuru katru mirkli aizlidot, atstājot altāri elementu varā.

Jā, Aglona tagad ir vērīenīga daļa no pasaules kristietības svētumiem. Tā ir mūsu Čenstohova, mūsu Fatima, mūsu Lurda, kā raksta *Latgales Laiks*.

Ir jau krēsli, bet darbi vēl rit pilnā sparā. Tiek līdzināta zeme, stādītas puķes, berzts un tīrīts. Brīvprātīgie strādā blakus džinās tērptām klostera māsām.

Mūs pabaro kopvirtuvē – mazā telpā, kuras vidū kopā sastumti galdi. Ēdiens vienkāršs – šķīvis no tā un šķīvis no šī, krūze tējas un paldies Dievam, paldies devējam. Nākošie! Mēs apskatām izrādes vietu – āra altāra telpu. Laiks ir vējains, slapjš, auksts un nemīlīgs.

Jānis Kaijaks stāsta, ka izdevies atrast uzvedumam lielisku vecmāmiņu, vārdā Veroniku, kas te esot dzīvs baznīcas suvenīrs. Neskatoties uz saviem pāri par 80 gadiem. viņa ejot kā pulkstenis un rekorda laikā bez grūtībām varot tikt augšā un lejā pa altāra kāpnēm. Skatoties uz pamatīgo kāpienu, jāatzīst, ka Veronika nav no

parastajām vecmāmiņām ar dūrējiem krustos un laužējiem citās vietās. Ar vecmāmiņu un *mazmeitiņu* Sigitu, kas arī ir viena no vietējām aktrisēm, mēs tiksimies rīt.

Braucam pie Janīnas Streiķes, zemnieces un reizē Aglonas kultūras nama direktores. Mēs esam liels bars, bet man šķiet, ja arī būtu divreiz lielāks, viņa mūs izguldinātu acis nepamirkšķinājusi. Pirmais lasīšanas mēģinājums liecina, ka ar *Rožu kroni* būs problēmas. Gabals ir daudz par garu. Interesanti arī vērot, kā ansamblī izvirzās dominējošās personas. (Viens no tādiem ir Streiča Jānis, un, vai nu mīļā miera labad vai citu iemeslu dēļ, Kaijaks vienmēr pickāpjas.)

Mēs tiekam sadalīti pa istabām. Terēzijai – gulta priekšnamā, Ventai – gulta ēdamistabā, mēs ar Streiču katrs savā gultā bēniņu istabā, Inese un Agita – blakus istabā, un visi pārējie kā siļķes uz viesistabas grīdas. Jānis ir labs, konstants krācējs, gan ne manā klasē. Viņam trūkst eksplozīvās kvalitātes, kas spēj nocelt nama jumtu un reizē pamodināt pašu krācēju, kāda piemīt man. Jānis var zāgēt cauru nakti, bet pie tā pierod, kā pie rudens lietus čabēšanas. Kā pierādīsies, daudziem šāda tolerance pret krācējiem nepiemīt.

Es ilgi nevaru iemigt. Skuķi blakus istabā ķīkinās... Jānis, uzmodies, saka, ka viņam salstot. Es viņam zieduju vienu no savām segām un – piķis ārā – tagad salst man! Paldies Dievam, Jānis ceļas reizē ar trešajiem gaiļiem un šorīt iet sēņot. Es mantoju arī viņa segas. Ap deviņiem mani uzbungā Jānis Skanis. *Celies! Visi jau gatavi sēsties pie galda.*

Otrdien, 7. septembrī.

Brokastis. Pārrunas. Kurš krācis, kurš nav varējis gulēt, kam salis. Varētu sākt mēģinājumu, bet Streiča nav. Pazudušais dēls atgriežas ar pusgrozu pilnu sēnēm.

Mēģinājums notiek ēdamistabā. Ārā pa reizēm līnā. Braucam uz Aglonu, kur iepazīstamies ar rūgto dzīves īstenību: *Garīgā teātra* vēlmes un lūgumus rīkotāji nav ņēmuši vērā. Uzvedums vispār nav minēts programmā. Nekādas papildus gaismas nebūs, mikrofoni būs tad, kad tie būs. Pa radio tiek raidīta novecojusies un nepareiza informācija, ka ansamblī piedalīsies J. Paukštello un A. Līvmane. Tas pats lasāms presē un ciematā izliktajos paziņojumos. Fiasko!

Aizejam apskatīt Aglonas ciematu. Jaunbūvēta pasta un starptautisko telefonu sakaru ēka. Pilsētas valdes namā būs Preses centrs un kafejnīca, kas darbosies 24 stundas. Ārpusē tirgotāji sāk iekārtot savas būdas. Ceļ arī mazu viesnīcu, gan bez kādām cerībām, ka tā divu dienu laikā būs gatava. Ezermalā uzceltas teltis, kurās dzīvo svētceļnieki un viņu palīgi.

Ierodas Daugavpils bataljona zemessargu konvojs jaunās vieglajās mašīnās un

transportieros. Iespaids ir ļoti labs.

Mēģinājums koriem notiek skolā. Piedalās Daugavpils sieviešu koris *Rūta*, Terēzes Brokas vadībā, un *Aglonas draudzes un bazilikas koris*, ko diriģē jaunā Aglonas baznīcas ērģelniece, jēkabpiliete Ieva Lazdāne. Viņa diriģē arī *Aglonas bērnu kori*, kas sastāv no 11 galviņām, bet tas uztāsies tikai rītdienas izrādē.

Pirmo reizi skatām vaigā Aglonas dzīvo suvenīru. Veronika, maza, spridzīga večiņa, iemācījusies savu tekstu, kas viņai iet kā pulkstenis. Viņa nevien runās, bet arī dziedās. Veronikai pie rokas skatuves mazmeita (dzīvē abām nekādas radniecības nav) – septiņgadīgā Sigita ar mazliet izbiedētām acīm, bet skaidru runājamo un brīnumdzidru dziedāmo balsi. Uzvedumā no viņas solo dziedājuma dziesmu pārņem koris, kas ir tik aizkustinoši, ka metas kunkulis kaklā. Abos koros ir brīnišķīgas sieviešu balsis, kas dzied eņģeļu mēlēm. (Mani sevišķi fascinē viens sievišķis, varbūt gados divdesmitos, diezgan *mollīgu* augumu. Viņa dzied abos koros. Kad viens koris mēģinājumā nodziedājis, viņa cēli soļo uz otru kori pretējā pusē. Viņas gaita liecina, ka viņa apzinās savu svarīgumu (es te nerunāju par dzīvsvaru) un vērtību.

Es mēģinu starpbrīdī Sigitu intervēt, bet viņa atsakās. Es viņu nevaru nopirkt pat ar banānu. Viņa man ļoti pieklājīgi liek saprast, ka es to varu ēst pats. Vismaz viens cilvēks Aglonā ir nepiekukuļojams (Man ar tiem banāniem neveicās. Biju nopircis banānus, ko varēja dabūt turpat uz vietas, un domāju pacienāt Terēzi Broku. Es biju iedomājies, ka banāni Latvijā ir kas eksotisks. Kā es varēju zināt, ka viņai banāni negaršo?).

Uzvedums ilgst vairāk nekā divas stundas. Skaidrs, ka būs nepieciešams ķirurga skalpelis. Tā arī notiek. Ar Annas Rancānes uzticības personas Martas svētību *Rožu kronis* tiek savītrots lupatlēveros.

Vakarā ejam uz mums speciāli kurināto publisko pirti. Gara mešana. Bērzu pirtslotas. Brīnišķīgi! Debesis zemes virsū! Manā gadījumā: caur zvaigznēm pie ciešanām! Iesnas! Mājās Janīna iekurinājusi apakšstāvā krāsni. Abi skuķi pārvācas uz leju. Jānis Streičs arī. Neko labu neparedzēdams, es palieku bēniņos.

Trešdien, 8. septembrī.

Manas nojautas ir bijušas pareizas. Ap sešiem no rīta pie manis ierodas Jānis. Augstais Dievs! Cilvēki nav ļāvuši viņam gulēt! Deguši uguni! Modinājuši augšā! Teikuši, ka viņš krācot.

Jānis aiziet atkal sēņot. Vēlāk pie brokastu galda, kad krākšanas lietas tiek sīkāk

pārrunātas, Streičs nāk klajā ar klasisko teicienu: *Velna luturi! Krākt neļauj katoļam!*

Plkst. 10.00 mēs vērojam TV pāvesta ierašanos Rīgā. Terēzija ir salikusi rokas kā lūgšanā un pār vaigiem viņai rit asaras. Svinīgo saņemšanu daļēji izjauc lietus. Nepatīk G. Ulmaņa uzruna, kas, šķiet, par garu. Kad Ulmanis piemin dievus, *ko latvieši tur dziļi ieslēgtus sirdī*, sāk gāzt kā ar spaiņiem, it kā atgādinot, ka *Es esmu Tavs Kungs, Tavs Dievs, Tev nebūs citus dievus turēt priekš manis!* Pāvests savu uzrunu teic latviešu valodā. Līst arī Aglonā.

Plkst. 13.00 iebraucam Aglonā, kur patlaban notiek kora mēģinājums kopā ar orķestri. Diriģents rājas, ka koris par daudz blenž notīs un neskatās uz viņu. Tādas runas dzirdot, es jūtos kā mājās. Dziedātāju ir ap 200. Kopš vakardienas šis tas ir mainījies. Uzaugušas jaunas puķes, ar velēnām aplāti jauni laukumi. Orķestrim cauri skan elektriskais zāģis, tad mēģinājumu gandrīz pārtrauc četri helikopteri, kas konvojā ielido Aglonā. Visur zemessargi. Tiek slaucīts, tīrīts un berzts. Ārpus vārtiem pie kapsētas, ceļmalā pārdošanas vietas ir ieņēmuši Rēzeknes komercskolas audzēkņi, kam lieliski veicas ar lietusmēteļu pārdošanu. Skatoties uz sakrālo laukumu, kas tikai daļēji apaudzis ar zāli, nav grūti uzminēt, ka, lietainajam laikam turpinoties, tas pārvērtīsies dubļu jūrā.

Teātrnieki nolemj, ka spēlēs uz kora podestiem, kaut arī tie atrodas bazilikas sānos. Tur vismaz ir minimāla gaisma, ko papildinās aktieru rokā turētās svecītes.

Ir noticis brīnums – lietus pārstājis! Skatam paveras brīnišķīgs saulriets. Pamalē virs Cīrīša ezera ir redzama zila debess un sarkana, sarkana saule, kas sarkanu iekrāso arī aizejošo, tumši zilo lietus mākonī. Tas vairs neizskatās draudīgs. Saule spēlējās ar baltajiem bazilikas torņiem, iekrāsojot tos iesārtus. Kā glezna izskatās arī pa labi guļošais Egles ezers. Daba ir perfektā harmonijā ar cilvēka roku darbu. Liekas, ka *Lielā skatuves meistara* roka guļ uz reostata, lēni, lēni liekot satumst ainavai uz abiem ezeriem līdz iestājas absolūta tumsa.

Izmantojot pēdējo gaismu, sievas berž nost krāsu plankumus no bazilikas kolonnām.

Plkst. septiņos mūs iaved caur apakšstāva ieeju, garām kontroles posteņiem lielajā baznīcas telpā uz privātu svētbrīdi. Aglonā ir sācies vīzu režīms. Dievmāte ir apuškota, izlikta uz atsevišķa statīva altāra telpā. Terēzija sāk skatīt Litāniju...

Mikrofoni beidzot ir pieslēgti, bet tos izmēģināt vairs nav laika. Pēc vakariņām sāk lasīties cilvēki uz izrādi, kas sāksies 20.00. Ir jau pieteikts, ka, ja būs lietus, mikrofonus noslēgs un tos aplās. Bet mēs zinām, ka lietus nebūs. Ierodas arī Rancāne Anna un Inga Leitāne.

Izrādi noskatās vairāki simti, un tā izdodas pārsteidzoši efektīva. Aktieri savus tekstus lasa ļoti labi. Jānis Streičs, kas visus mēģinājumus ir tikai pie sevis kaut ko

murminājis, pēkšņi liek vaļā no visiem reģistriem. Varbūt, tā ir viņa balss, kas nes sev līdzī zvirgdainu pieskaņu, bet Streičs man liekas visiespaidīgākais. Vecmāmiņa ir tā sakoncentrējusies, ka ber savu tekstu kā pupas un runā Sigitai *viršū*. Sigita iesāk dziesmu nepareizā tonkārtā, bet tie ir tikai sīkumi.

Izrāde beidzas melnā naktī. Sakrālā laukuma sētas daudzie vārti, kas simbolizē Golgātas ceļa atsevišķus etapus, ir izgaismoti un izskatās kā pasakā. Mūs aizved ar mašīnu mājās pazīstami zemessargi. Auksts. Viens otrs zemessargs, vadot garo nakti, šķiet, ir iekēris kādu kraukšķīti.

Mājās izkurināta pirts? Kurš ies pērties? Nē, paldies! Ja man jāstaigā apkārt netīram vai ar tekošu degunu, tad es labāk staigāju netīrs.

Šonakt man atkal ir istabas biedrs – Jānis Streičs ir atgriezies no *siltajām zemēm*. Tālāko jūs jau zināt.

Ceturtdienas rīts sākas agri. Mans bēniņu istabas biedrs Jānis Streičs šorīt nav aizgājis sēnot. Pavilcis zem goda svārkjiem vairākus biezus kreklus, viņš rīta gaismā izskatās divkārsni cienīgs. Un ne bez iemesla. Jānis *Oratio Universalis* daļā lasīs lekciju latgaļu valodā. (Jā, valodā, ne dialektā). Tas nozīmē vēl kādu svarīgu lietu: proti, kamēr mēs, grēcinieki, mīcīsimies pa dubļiem, Jānis stāvēs sausām kājām pie altāra, tikai 20 soļus no pāvesta.

Iesmeļu no akas ūdeni un turpat apmazgājos. Ir sasodīti auksts. Arī pārējie ir uzslējušies kājās. Sēžamies pie brokastu galda. Es stāstu visiem, kas vien grib klausīties, ka nāku no subtropiem un pie tāda arktiska klimata neesmu pieradis. Jūs droši vien gribēsīt zināt, kas tie visi tādi ir? Tie ir *Garīgā teātra* ļaudis – direktre Terēzija Ērkšķe, scenoloģe Vita Kokoška, aktieri Jānis Kaijaks, Jānis Skanis (abi no Nac. teātra), Bērtulis Pizičs (no Dailes), jau minētais Jānis Streičs, aktrises Inese Laizāne, Agita Gruntmane (abas no Daugavpils teātra), Venta Vecumniece (Dailes) un Dagnija Karlsberga. (Kādu posteni ieņem Dagnija, es nezinu, bet viņa labi izskatās, un man ir vienalga.)

Šiem ļaudīm esam pievienojušies arī mēs ar Oļģertu Balodi no Ņujorkas. Pa radio reklamē, ka Rīgas aktieri šodien rādīs Latvijas vēsturi. Tas mums ir kaut kas jauns. Pirmizrāde notika vakardien, bet par to vēlāk.

Mūsu ieejas kartes vēsta, ka mums savās vietās jābūt 8.30, un ka Jānis Pāvils II 10.30 vadīs Euharistijas svinības – Svēto Misi.

Trīs kilometrus līdz Aglonam ejam kājām, garām diviem policijas un zemessargu posteņiem. Tālāk par otro posteni mašīnas netiek. Ceļmalā ir uzceltas mazas dēļu būdiņas, ko īsi pirms Aglonas dodas apciemot visi vīriešu kārtas pārstāvji, jo nākamajās 5 stundās no sakrālā laikuma izklūs ārā tikai mirušie un pagībušie. Pa ceļam jāiet garām helikoptera nolaišanās laukumam, ko patlaban skriešus aplenc automātiem bruņoti zemessargi. Cilvēkam, kas sludina mieru, būs jāskatās automātu stobros.

Sakrālajā laukumā cilvēki ir sākuši pulcēties jau no sešiem rītā. Pie vārtiem ar

detektoriem apmeklētājus pārmeklē Drošības dienesta vīri. Šis aparāts tūlīt reaģē uz latiem manā naudas makā. Pārmeklētājs mani bez ceremonijām piestumj savam biedram: *Pārmeklē viņu! Viņam ir liels murskulis krūšu kabatā.* Pēc maza brīža es dodos nearestēts tālāk. Mēs spriežam, ka nebūtu slikti noskatīties ceremoniju, sēdot uz soliņa kapsētas kalnā, kā to jau daudzi dara, bet mums tur neguļ neviens piederīgais, tāpēc labāk neriskēt.

13. sektorā redzami Baltkrievijas karogi, transparenti un baltkrievietes tautastērpos, bet 2. sektorā kāds jaunietsicina lielu Polijas karogu, atgādinot, ka svētais tēvs ir polis. Pie altāra un galvenajiem vārtiem plīvo ir Latvijas, ir Vatikāna karogi. Laukuma kapacitāte ir 250,000, bet tālākie perifērijas sektori ir un pliek pustukši.

Plkst. 8.30 sāk dimdēt smagais Juskēvičs un citi zvani, vēstīdami Dievmātes procesijas sākumu. No bazilikas, garīdznieku pavadi, Latgales jaunieši – zēni un meitenes tautas tērpos, iznes Brīnumdarītājas Dievmātes bildi sakrālajā laukumā.

*Aglyna, Aglyna, Latgales ilgas,
Breinumu jaunava svātcelnīkim.
Mārzemes azarus turi tu klēpī,
Pakolnus, teirumus sargoj un svētej.*

Skaļruņi atnes pie mums apvienoto koru dziedāto Aglonas himnu. Bilde gleznota 17. gs. uz ozolkoka dēļa. Tajā attēlota Dievmāte ar Jēzus bērnu uz ceļiem. Glezna izskatās skaista jebkurā gaismā, bet tagad, saules apspīdēta, tā izskatās sevišķi krāšņa. Šodien to pāvests kronēs ar zelta rožu kroni.

Pa procesijas laiku Drošības dienestam ir pavisam citas lietas prātā. Ar detektoriem tiek pārmeklētas āra altāra puķu kastes un ozolu vijas. Puķu kastes aiznes, izņemot vienu. Tas man liekas pavisam neizprotami. Ja tur būtu sprāgstvielas, tad tas būtu pilnīgi pietiekami, lai noslaucītu no zemes virsas ir Jāni Pāvilu II, ir visu augstāko Latvijas katoļu garīdzniecību un viesus. Jājautā, cik profesionāls ir mūsu Drošības dienests?

Mūsu Jānis Kaijaks, kas staigā apkārt impozantā mētelī, šalli ap kaklu, tiek noturēts par slepeno. (Viņš tajā brīdī nav bijis aizgaldā, bet pastaigājies pa celiņu.) Viņam priekšniecība iečukstējusi ausī: *Kad pāvests brauc, publiku turēt metru aiz celiņa auklas!* Pamatīgi tiek pārbaudīti TV operātori un fotogrāfi, kas stāv uz speciāli uzbūvētiem paaugstinājumiem. Visā visumā mūsu militārais un paramilitārais personāls – robežsargi, zemessargi, policija, drošības dienesta vīri uzvedas pieklājīgi un neuzbāzīgi.

Procesija ir atgriezusies uz paaugstinājuma un Dievmātes bilde novietota altāra sānos. Uz helpertu aizsteidzas koris tautas tērpos. Mūs uzrunā Aglonas dekāns Andris Aglonietis. Pāvesta ierašanās brīdis ir pavisam tuvu. Vairs neļauj staigāt pa celiņiem, visiem jāpaliek savos sektoros.

Vai Dieviņ, man liekas, ka es aizmirsu izslaukt govi! izsaucas Janīna. *Štrunts par tavu govi!* mēs sakām. *Pāvests brauc!*

Pie apvāršņa parādās 3 pelēki helikopteri un viens balts ar sarkanām zīmēm.

Tie ar pilotiem ir palienēti no Polijas. Mēs to zinām, jo vakar pēc ģenerālmēģinājuma ēdām kopā ar pilotiem pie kopgalda vakariņas. Arī šodien tie lido pretēji pulksteņa rādītāja virzienam gar sakrālā laukuma sētu uz nosēšanās vietu. Mēs mājam ar baltiem lakatiņiem (man rokā no Janīnas palienēts kaklausts), rožu kroņiem, Vatikāna karodziņiem, kas nu katram gadās pie rokas. Skan bazilikas zvani. *Pontifex Maximus* ir beidzot pie mums. Nevieni neievēro mazu, baltu helikopterī, kas lido pretējā virzienā pāri Krusta kalnam uz lidostu. Tajā brauc pāvests.

Janīnai jaunas bažas: vai Aglonas pagasta vecākais Viktors Jonāns, ar kuru šorīt vēl slaukusi govis, ir ticis laikā Aglonā, jo viņš ir viens no izredzētajiem, ko pāvests pieņems pie dievgalda. (Vēlāk viņa priecīgi konstatē, ka Viktors ir tur, kur viņam jābūt.)

Dieva Tēva un Dēla un Svētā Gara vārdā... Jānis Pāvils II iesāk Visusvētākās Jaunavas Marijas dzimšanas svētku Svēto Misi Aglonā savā īpatnēji akcentētajā latviešu valodā. Dziesma *Ecce, Sacerdos magnus*, apvienoto koru dziedājumā, ir izskanējusi. Simtpiecdesmitūkstošgalvīgais ticīgo pūlis atbild:

– *Amen!*

– *Miers lai ir ar jums!*

– *Kungs ir ar tevi, atbild tūkstošiem mutes.*

Es stāvu jau cieti nomīdītajos dubļos sakrālā laukuma 9. sektorā, kopā ar mūsu saimnieci Janīnu, kas, mazliet uzsmiņķējusies, izskatās glīta kā pastkarte, aktieriem Jāni Skani, Bērtuli Piziču, Dagniju un Vītu. Ir ceturtdiena, 1993. gada 9. septembris. Pulkstenis rāda 10.30. Mēs esam nākuši no tuvienes un tālienes – Latvijas, Lietuvas, Polijas, Baltkrievijas, ASV un Austrālijas – sveikt *Vicarius Christi* Jāni Pāvilu II.

Vakardienas lietus mākoņi ir pazuduši. Ir skaista, silta rudens diena. Skatoties uz baroka stilā celto *basilica minor* – šādu tituli pāvests piešķīros Aglonas baznīcai – pat visciniskākais cilvēks nevar palikt vienaldzīgs. Ar saviem sniegbaltajiem torņiem un sienām, par ko gādājušas ārzemēs iepirktais krāsas, tā ir cienīga saukties par *Terra Mariana* (Māras zemes) pērli. Starp Latvijas baznīcām tā ir pati skaistākā. Tik tiešām karalienes troņa cienīga baznīca.

Brāļi un māsas Kristū! Nožēlosim savus grēkus! Ir sācies *Aktus paenitentialis* (Grēku nožēlošana).

Parādās *papamobilis*, ko policijas mašīnas pavada līdz galvenajiem vārtiem. Tad, Drošības dienesta vīru ielenkts, tas ie brauc sakrālajā laukumā. Sēdēdams pie pusatvērtā loga, kas, nezina, vai drošībniekiem ir pa prātam, viņš svētī sapulcējušos. Skan dziesma. Beidzot pāvests pazūd mūsu skatam, līdz viņš atkal parādās bazilikas durvīs. Altāra telpā viņu sagaida visu konfesiju vadošie darbinieki.

*Kungs apsažāloj par mums,
Kristu, apsažāloj par mums,
Kungs, apsažāloj par mums!*

Koris lūdz kopā ar dievlūdžējiem. Vareni izskan pāvesta uzsāktā *Gloria*, korim turpinot.

*Gūds Dīvam augstumūs
Un mīrs vērs zemes
Labas grybas cylvākim.*

Drīz liturģija ir galā, un mēs klausāties Jāni Streiču.

Myusu Dīvs, tu vēlējis, lai Marija byutu tova Dāla un myusu Mote.

Latgaļu valodai piemīt īpatnēji pirmatnējs skaistums un šarms. Jānis lasa skaidri, vienkārši un ļoti, ļoti efektīvi.

Mēs tevi ļudzam, skandē kantors.

Uzklausī myus, Kungs un Dīvs, atbild dievlūdžēji.

11. sektorā sēž kādi 60 izredzētie, kas saņems sakramentus no pāvesta rokas, starp viņiem paredzēts būt arī Streičam, taču Vatikāna slepenais dienests, kas sargā pāvestu altāra telpā, viņu uz 11. sektoru vairs atpakaļ nelaiž. Bet, kurš nav 11. sektorā, to nelaiž pie dievgalda! Jānis nav 11. sektorā un pie dievgalda netiek. Neizdibināmi ir nevien Tā Kunga, bet arī slepenā dienesta ceļi.

No man pazīstamiem sakramentu no pāvesta rokas saņem dzejniece Anna Rancāne. Tai pašā laikā tauta komūniju var saņemt no priesteriem katrā sektorā. Seko kronēšanas ceremonija, dāvanu pasniegšana, pāvesta uzruna poliski, ko tulko metropolīts Jānis Pujāts un visbeidzot *Ritus Conclusionis*.

Lai svētī jūs visuvarenais Dievs, Tēvs un Svētais Gars, ir pāvesta beidzamie vārdi.

– Āmen!

Viņš vēlreiz apstaigā altāri, sacīdams ardievas un svētīdams dievlūdžējus. Mēs viņam atbildam, vicinādami ar kas nu kuram pie rokas. Tad viņš nokāpj pa kāpnēm 11. sektorā pie priesteriem un invalīdiem. Augstākā garīdzniecība no altāra telpas atgriežas bazilikā. Pāvests uz brīdi ir pazudis mūsu skatam. Nē, tur viņš ir! Uzkāpis altāra telpā, viņš vēlreiz pagriežas pret mums svētīdams, tad pazūd dievnama durvīs.

Sevus servorum Dei vizīte Aglonā ir gandrīz galā.

Mēs sākam izklīst. Līdz šim vizīte, kā mēs te Latvijā sakām, ir pagājusi bez traumām. Viena trauksme 3. sektorā, kad kāds neakreditēts fotogrāfs sācis rāpties augšā pa stalažām, viens tantuks pagībis, viens bērns kļuvis histērisks, viens lecīgs krievu TV žurnālists nopūsts no kāpnēm (poļu helikopteru nopelnis). No dubļiem bija jārauj ārā neskaitāmas kurpes, un tas nemaz nav tik viegli, kā es pārliecinājos, palīdzot apavu atkarot kādai dāmāi.

Ap plkst. 13.00 sakrālais laukums ir tukšs, un tam, baznīcai un klosterim ir apmesta apkārt sargu ķēde. Diemžēl, šī ķēde ietver arī divus koka namiņus, iestādi, ko neesmu apmeklējis veselās 5 stundas. Kāds laipns policists man iesaka doties uz kāroto mērķi pāri būvlaukumam un nevis pa ceļu, kur mani gaida 5 Drošības dienesta posteņi, un man nav izredžu pirms plkst. 17.00 sasniegt mērķi. Piecus metrus no minētā objekta mani aptur postenis. Es viņu informēju par savu maršrutu un prasu

Drošības diensta svētību turpināt ceļu.

– *Kā lai es zinu, ko jūs tur darīsiet?* viņš man prasa.

– *Tikai vienu lietu, mīlais draugs, tikai vienu lietu!* es viņam atbildu. Viņš pārlaiž manam ķermenim detektoru un ļauj iet.

Tualešu trūkums patiesībā neradīja tādas problēmas, kā bija gaidīts. Atceros, ka pagājušā gadā es par šo lietu runāju ar dekānu Andri Aglonieti. Viņš man stāstīja, ka jau pie parastā bazilikas apmeklētāju skaita cilvēki stāvēt 3 rindās – viena rinda pie Dievmātes, otra pie Svētavota un trešā pie mazās mājiņas. Bet pietiek runāt par prozaiskām lietām.

Atpakaļ ceļā mūsu grupa sadalās trīs daļās, un mūsu pulciņš, kam laimējas iekļūt autobusā, sasniedz māju pirmais. Jānis Streičs, par kuru mēs domājām, ka viņš pusdieno pie pāvesta galda, ir neēdis jau priekšā.

Tu esi slavens, Janīna saka, vari iet katrā latgaliešu mājā. Visi tevi pazīst. Tās, protams, ir blēņas, jo visi latgalieši pazīst Jāni tā vai tā. Šodien Streičs ir pirmais latgalietis visā zemē. Mēs zirgojamies, ka pēc gadiem cilvēki prasīs: Kas bija tas baltā tērpā, kas Aglonā stāvēja blakus Streiča Jonim?

Bērtulis, ko pagājušā naktī atkal turējusi nomodā krākšana, aiziet gulēt, bet mēs ar Jāni ejam sēņot. Pārējie kur nu kurais – cits gul, cits sēž, cits vazājas apkārt.

Vakarā mēs savācam no baznīcas dekorācijas, Juri Kulakovu ar mūzikas instrumentiem un braucam atpakaļ. Pirmā apstāšanās ir Jura mājās Līvānos. Kad mēs tās atstājam, aiz mums paliek kaudzē sasviestas dzidro serdes un vismaz 100 novārtītu cūkas pupu pākstis. Vēlu naktī esam Rīgā.

MANĀ VĒSTUĻKASTĒ

1993. gada 1. februārī man raksta Latvijas 3x3 Padomes priekšsēdētājs Jānis Gulbis:

Sveiciens no piesnigušās Latvijas! (...) Tāda nu iznāca Tava publikācija. Ņem par labu! (Viņš publicēja savā žurnālā "Skola un Ģimene" manas bērnības atmiņas.)

Uzzināju, ka janvārī Tev ir arī jubileja. Tad nu turies! Līdz 100 jau nu būtu tā kā jānodzīvo. Vai ne? Un Tev pienākas arī honorārs. (rublīšos protams). Ko darīt ar šo naudiņu?

Vēl janvārī no Mirdzas Martinsones:

Uldi!

Cienu Tevi kā aktieri, režisoru, rakstnieku, vīrieti utt. Brauc uz Latviju! Tu esi šeit vairāk vajadzīgs! Pat vēstules Tu proti lieliski rakstīt. Lai nu kā, bet pa jokam sūtu Tev Jaunā gadā mazu Latvijas sniega piku (tā jau vairāk dubļu), mūsu jūras vēju (īstas vētras), egles zariņu ar sveķiem, ja man atsūti pretī ķenguru, koala, kādu aborigēnu (vienalga vīrieti vai sievieti). Ja nevari noķert, tad aitu ar vilnu... teātrī noderēs.

Vispār mēs esam nabagi, bet lepni. Kas notiek Austrālijas teātros? Ja iznāk, atraksti!

Daudz tautisku buču!

Mirdza u.c.

16. martā man raksta Freija Juris no Toronto:

Nu jau būs aizskrējis tāds brītiņš, kopš tikāmies Toronto. Aiz muguras ir Ziemsvētki un Jums Kultūras dienas. (...) Lēnām sāku domāt par Latvijas apciemojumu. Būsim Rīgā no 10. jūnija līdz 28. jūnijam. Būsim Mirdzas (Martinsones) paspārnē. Par cik nu iznāks ciemošanās, to redzēsim, jo šiem, sakarā ar dziesmu svētkiem, teātra sezona ir pagarināta līdz otrai jūlija nedēļai. Tā nu varbūt iznāks iet uz teātriem pat vairāk nekā plānots. Bet tas arī nebūtu tas ļaunākais.

Patlaban cīnāmies ar "Jolantu Durbi". Man Kubulnieks sēž tīri labi, vismaz pats esmu tīri apmierināts, vēl jāizstrādā pēdējās nianšes.

Jācer, ka salasīsīm pietiekamu skaitu skatītāju, to skaits sāk bīstami samazināties. Nacionālais brauc pa ASV ar Stumbres "Sunī", bet Kanadā viņu neiegriežas.

Nupat nomira Anšlavs (Eglītis), tā kā būs pirms izrādes jāietur klusuma brīdis. Mūsu luga būs laikam pirmā uz dēļiem pēc viņa nāves.

Jā, un kā Tev veicas ar jauno lugu. Tu esi mūsu "trimdas vienīgā cerība". Grieze tagad rakstīšot tikai romānus, gan laikam izmantojot savus iepriekšējo lugu sižetus.

1993. gada 18. jūlijā man raksta viena no Jaunās Gaitas redaktorēm – Anita Liepiņa:

Nupat pārlasīju Tavu 1991. g. atbildi par JG likteni, un mani it īpaši saistīja pēdējais teikums: "Turiet to būdu pie dzīvības, cik ilgi vien varat!" Viss pārējais vēl ietu, ja tikai nebūtu rakstu trūkums. Daudzi tagad publicējas Latvijā, un grāmatām tā ir īstā vieta. JG arī lielā skaitā nonāk Latvijā, tā kā ir garantēti arī lasītāji. Tāpēc lūdzu paskaties atvilknēs, ja ir kaut kas vēl npublicēts, tad atsūti.

Visi, kas vien kustēja, aizbrauca šovasar uz Latviju. Mēs ar Gunti tik palikām uz vietas spēlēties ar mazbērniem. (...) Ar aizturētu elpu, rakstus gaidot.

Anita.

1993. gada 15. septembrī raksta režisors Gunārs Vērenieks:

Kaut kur pasaulē.

Sveiks, Zemniek!

Es zinu, zinu, ka ir pagājuši 6 mēneši kopš Tavas pēdējās vēstules saņemšanas, bet vai kā rakstnieks Tu nedomā, ka pusgads has a nice ring to it (labi skan) Bez jokiem, es zināju, ka Tu esi Latvijā, vismaz tā man Jurītis stāstīja, atbraucis no Rīgas.

Pirms es neaizmirstu, Jums Austrālijā laikam ir lieluma mānija, jo domājat, ka

Jūsu marka der visā pasaulē. (Jeb arī Tu domā, ka pensijā aizgājis, es esmu kritis tādā nabadzībā Kanādā, ka Tev mani ir jāatbalsta ar pastmarkām?) Atzīstos latvieša lepnumā un sūtu tās Tev atpakaļ, lai gan varbūt būtu varējis iemainīt pret vienu aliņu. Bez jokiem, atradu tās starp lugas lapām.

Tad sirsnīgs paldies par lugu, bet kur es, velns, dabūšu tik daudz cilvēku kopā! Izskatās, ka teātris Toronto vēl eksistēs varbūt pāris gadus, tad cauri. Tāpēc būtu lieliski, ja varētu uzvest vienu lugu par Latvijas pašreizējiem politiskiem stāvokļiem, saeimu, deputātiem Latvijas Neceļu utt. Tev taču tagad vajag būt daudz materiālu par to. Tu kādreiz (nesalasāms) uzlēkt mūsu trimdas varas vīriem un to divkosībai – kā tagad Latvijā. Būtu lielisks tāds farss. Varbūt pat 3 viencēlieni ar vienu tēmu. Vai zini, Tu esi mana vienīgā cerība, kas varētu komiskā veidā atspoguļot patreizējo situāciju tur, vai konfliktu vietējo un “ārzemnieku” starpā. “Newsflash!” Vai Tu atceries lugu “Pie latviešu miljonāra”, kura, ja atceros pareizi, tika stādīta priekšā kā “Pie latviešu miljonāra Amerikā”. Vai to varētu pārveidot patreizējai situācijai Latvijā, kur vecs trimdas miljonārs atgriežas dzimtenē, un tur viņam pēkšņi rodas visādi radi un bijušie draugi, kuri vēlas viņu naudiņu, un lai situācija būtu balansēta arī viņa Amerikas/Austrālijas/Kanādas/Vācijas radi un draugi arī vēlas kaut ko iegūt, tad vēl politiķi, mafija un, brālīt balto, kad vēl ierodas viņa bijušā (atdzīvojusies) sieva, tad es Tev saku, skatītāji šeit un Latvijā lauzīs durvis, lai to redzētu. Protams Tev un man būtu jāmeklē iepriekš laba paslēpšanās vieta, un es esmu dzirdējis, ka Fidži salās dažas vietās veči varot turēt vairākas sievas! What a way to go! (Kas par lielisku “karotes nolikšanu!”)

Bet nopietni – man tiešām ir žēl, ka rakstnieki neizmanto šīs situācijas, jo zini, 1920'os, kad situācija bija līdzīga, visādi “ģeniji” rakstīja lugas par to. (...) Es Tev rakstu no Miniapoles, kur patreiz sagatavoju lugu šejienes teātrim “Tikumīgais uzdzīvotājs”, vecs farss, Latvijā uzvests 1921/22. g. oriģināli laikam rakstīts vācu valodā no viena tiem pašiem, kas rakstīja “Spāniešu mušu”. Pirmizrāde 7. novembrī (esmu šeit 3 nedēļas, tad atpakaļ uz Montreālu uz trīs, tad atpakaļ šeit uz 3 nedēļām līdz izrādei. Redzi, ko var darīt, ja esi brīvķungs?) Hei, brīvs no kā? No naudas, prāta, seksa vai reumatisma? Tā es vēl neesmu izgudrojis, Tev būs man jāpalīdz.

Beigšu muldēt un ceru, ka esmu tevi apvainojis pietiekoši, ka sāksi lugu rakstīt. Diemžēl, es nevaru nobeigt savu vēstuli ar Taviem vārdiem un teikt, ka es ilgojos tikt lidmašīnā un braukt prom. Prom uz kuriem? Mājām? Kur cilvēkam ir mājas, kas gandrīz visu mūžu ir meklējis mājas.

Tavs vecais draugs Gunārs.

Vēstule no karikatūrista Harija Berga, datēta 1993. gada 19. oktobrī.

Harijs ir trešais trimdas ievērojamākais karikatūrists, dzīvo Kalifornijā. Viņa stils krasi atšķiras no Keiša un Rirdāna. Vēstulpapīrs nosēts ar šaržiem. Tur sēd J. Mediņš pie klavierēm, Čērčils ar milzīgu cigāru mutē, Marlēna Dītriha un ģen. Makarturs ar savu pīpi. Harija zīmējumiem piemīt zināma elegances. Viņš raksta:

Sveiks, mīlais Uldi!

*Kopš beidzamo reiz bijām tikušies,
Žīdi ar ar abiem bija kāvušies,
Sadams ar eļļu bija notasķījies,
Amerikas Devidonieši izķepinājušies,
Komunisti ellē nolaidušies,
Somalijā miljoniem pārbadojušies,
"Homīši" ar Billu sadraudzējušies,
Ķīnieši ar studentiem izrēķinājušies,
Bet Latvija vēl nava pilnīgi atbrīvojusies,
Kristopers Kolumbus jau sen uz debesīm aizlaidies,
Tik mēs abi vēl jo projām turamies.*

Suminu Tevi, dzirdu, ka Tu vēl joprojām esi kustīgs un dzīvs kā jūras zirdziņš akvārijā. Man idejas nāk arvien vairāk klāt kā krievam blusas, bet enerģijas arvien vairāk mūk projām kā kaķis no cūkas pūšļa ar zirņiem. Vajadzētu vēl vienu atvadu izstādi Sanfrancisko, savu grāmatu par karikatūrām, eseju par īstu draudzību, Rīgas ATPŪTAI biogrāfiju ar karikatūrām, anekdošu grāmatu utt., utt.

Bet līdz tam laikam atļaušos Tevi drusku apgrūtināt. Esi tik labs un nosūti vienu no klāt pieliktajām kopijām no Latvijas sporta laikraksta SPORTS Austrālijā iznākušajam latviešu laikrakstam. Varbūt, ka viņam (varbūt ar Tavu interesi un līdzdalību) būtu vēlēšanās kādā atbilstošā gadījumā atzīmēt kādu jubilāristisku notikumu, sakarā ar Austrālijas kontinenta kādreizējiem brīnumbērniem – latviešiem Jāni un Ilzi Konrādiem, ievietojot savās slejās kādu rakstu par viņiem. Un otru kopiju, kā mazu suvenīru, Jāņa un Ilzes vecākiem Konrādiem, sen. Un arī tev mazu suvenīru – sveicienu no Rīgas notikumiem – katikatūru izstādes 1991. g.

Vislabāko tev vēlot,

Tavs slinkais Harijs.

P.S. Ja gadījumā mans pielikums no Rīgas SPORTA tiks izlietots, lūdzu atsūti man vienu kopiju, ko parādīt mani senčiem Viņšaulē.

Reiz dzirdēju, ka Konrāda Jānim, sen. kāds prasīja:

– Jāni, kā tas nāk, ka tavi bērni tik labi peld?

– Vannā taisīju.

Tad vēl 1994. gada 4. decembrī saņēmu no Freija Jura vēstuli. Viņš cita starpā raksta:

Viņdien piezvanīja Mirdza [Martinsonē] no Rīgas. Viņa tiešām skrien vienā skriešanā, itkā mēģinot atgūt laiku, ko notērēja braucot pa Ameriku. Kolēģi Dailē domājot, ka turneja esot bijusi tikai viens izpriecas brauciens. Daļēji jau tā bija – viņi visur tika uzņemti un izvadāti, taču tas neizskauž faktu, ka pa starpu bija jāmēro gari gabali un jāspēlē teātris. Un, ka tā sauktie “profesionāļi” arī pa reizei var apgurt, par to liecināja dažādās, pat krasi pretējas atsauksmes no viņu turnejas dažādām izrāžu vietām.

Faktiski abas aktrises Mirdza un Ligita Skujiņa bija tās labākās. Veči laikam šad tad par daudz iemeta un tad mocījās ar pagīrām. Auškāps turnejas sākumā esot dūšīgi “rāvis”, tā kā aktieri bija nobažījušies, kādu iespaidu viņš atstāšot turnejas rīkotājiem, taču kad Klīvlاندē sēdējām pēc izrādes pie viena galda, viņš uz vodkas pudeli pat nepaskatījās.

Paldies par Tavu atreferējumu par Rīgas teātros redzēto, tāpat par operu un baletu. Jā, starp citu, Gunārs Vērenieks arī piedalās baletā, un dejos, ja nemaldos, Burvi “Riekskodī”. Patiesībā viņam gan jācilā jaunas meitenītes, bet tad gan arī elšot un pūšot. Viņš jau kādreiz Eslingenā dejoja pie Lēmaņa rakstrur dejas, bet tagad viņam ir jau 68! Nākamgad viņš mums iestudēs divus Zīverta gabalus.

Misiņa bibliotēkas adresi tiku nodevis tālāk, un man tika ziņots, ka kāda paziņa šejienes tantei došoties turp izpētīt Tavus gara darbus. Lai nu kā, savu popularitāti tautā Tu esi ieguvis, jo tavi skeči vienmēr tiek meklēti un atkārtoti uzvesti. Vai Tev neniez roka uzrakstīt ko jaunu? Viela taču Tev būs Latvijā savākta bez jēgas.

Tad vēl apsveikums no Sandras Zeidenbergas un gads ir “cauri”.

KATRAI LIETAI IR DIVI GALI

Ir pienācis laiks doties atpakaļ uz Austrāliju. (Es vairs nesaku: laiks pienācis braukt atpakaļ uz mājām). Ilze jau ir aizbraukusi ātrāk.

Es izkāpu Bangkokā no SAS lidmašīnas, kas pienākusi no Kopenhāgenas ar lielu nokavēšanos. Pie vārtiem mani sagaida tailandiete ar lielu plakātu rokās, uz kura 3 vārdi, starp tiem arī manējais. Kas par lietu? Mūs vedīšot ar elektrisko transporta līdzekli uz QANTAS vārtiem. Kurš no vārdiem esot manējais. Es parādu. Pie mana vārda esot pierakstīts Ms, bet es esot vīrietis? “*Tas jums tikai tā liekas*”, es atbildu, “*mana kokteiļkleita ir koferī*”. Viņi smaida un domā, ka visi eiropieši ir dulni. Var jau būt, ka viņai taisnība.

Un te nu mans JG raksts beidzas. Fine!

Kultūras dienas šogad noris Brisbanē. Rīcības komitejas priekšsēdis ir Andris Auliciems. No Latvijas viesojas Antra Bigača (Toreiz vēl viņa nebija superzvaigznes klasē) un koris *Versija*.

Latvijas mecosoprāna Antras Bigačas koncertā Adelaidē 1993. g. 5. decembrī.
No kr. – pavadītāja Māra Laščuka (*Lashchuk*), diriģente Astra Kronīte, soliste Antra Bigača.
Attēls no Bērziņu ģimenes arhīva.

Beidzamais KD sarīkojums, kurā mēs ar Zemīti uzstājamies, ir Raibais vakars.
Par sarīkojumu A. Biela AL raksta:

Kultūras dienu Raibo pēcpusdienu no nevēsinātā latviešu nama pārcēla uz Kultūras centra auditoriju. Bija labi, ka tā, jo atnācēju skaits vien būtu piepildījis latviešu namu līdz pēdējai vietai. Pēcpusdiena bija raiba diezgan, bet viss bija ieturēts mierīgā izklaides gultnē.

Visu norisi vadīja veiklrunātāju pāris – Uldis Siliņš un Juris Zemītis. Dzirdējām un redzējām (bija arī ko redzēt) bārdainus vīriešus un sievietes dejojot un ducinot ap iedzimto ugunskuru!) vairākas Versijas kora “versijas”. (Cik es aborigēnu uzvedumu atceros: tas bija pēc “piena”. Ko Versijas horeogrāfi zināja par iedzimtajiem, mazgadīgs kaķis varēja uz astes aiznest. Pirms sarīkojuma man diriģente paziņo, ka viņiem būšot priekšnesums. Kāds priekšnesums un par ko? Tas esot noslēpums. Cālūt, es viņai saku, ne man! Es esmu sarīkojuma vadītājs!)

Sevišķi aizgrāba sieviešu balsu dziedātā “Nāras dziesma”. Ivetas Tāles ansamblītis dziedāja “Es stāvu uz augstiem kalniem”. Bija pa jautrai dziesmai citu jauņiešu un atsevišķi koristu, piemēram, Arņa Miltiņa izpildījumā un citi raibumi.

Ar neslēptu ironiju pilns bija veiklais J. Zemiša referāts par dzeršanu, krogiem un citām ar tiem sastītām izdarībām, kurās latvieši vienmēr bijuši atjautīgi un mundri. Sieviešu ķermeņa augšdaļas atbrīvošanas (topless) process gan esot pazīstams citām tautām, bet, ak vai, “kad pienākšot latviešiem tie laiki, ko citas tautas tagad

redz," nopūtās Zemītis,

Savas asprātības, īsākas un garākas, bārstīja arī U. Siliņš, gan kā pieteicējs, gan autors. Viņš paziņoja, ka Latvijā tagad atkal modē nākušas māla pīlītes (agrāk teica: nepūt nu pīlītes!) neesot nekas cits, kā latviešu sekša sauciens (mating call). Pie šiem vārdiem no skatītāju soliem uz skatuves aizmuguri aizdrāzās pāris vingru jauniešu stāvu. Demogrāfiskais līmenis solījās uzlaboties par labu latviešiem. Savu smiekliņu izraisīja arī L. Veikinas deklamētās un dziedātās "poēmas" par dietu un citu ko.

Tautas dziesmas un ārijas dziedāja KD laikā daudz par maz dzirdētā soliste, mecosoprāns Antra Bigača. Patīkami bija klausīties arī gados jauna pianista Stīvena Beikera latvisko melodiju aranžējumu. Tas ļoti patika.

Ja neskaita Jaungada sagaidīšanas balli, Raibā pēcpusdiena bija KD beidzamais sarīkojums. Palika skumji un sērīgi ap sirdi, kaut mājās jau bija sakrājušies vēl neizlietotu piezīmju kaudze, gribējās vēl būt savējo un ciemiņu vidū. Atliekt teikt Dr. Andrim Auliciemam un viņa palīgiem paldies par jaukajām Kultūras dienām: viss labi beidzies, sekmīgi veikts liels darbs par spīti mūsu centra mazumam, meklēti jauni ceļi un līdzekļi sarīkojumu organizēšanā un financēšanā, latviešu kultūras iznešanā atklātībā.

"Katrai lietai ir divi gali," teica U. Siliņš. Raibā sarīkojuma beigas bija arī visu Austrālijas latviešu 43. KD nobeigums. Karogu paspējām nodot 44. KD vadītājam Aivaram Saulītim vešanai uz Melburnu jau kopkoru koncertā. Sekmīgas 44. Kultūras dienas!

EPILOGS

Es nezinu, kā jums, bet man visgrūtāk ir rakstu nobeigt. Viss pulveris izšauts. Nav ne pacietības, ne gribas ko vairāk rakstīt. Bet beigas prasīt prasās pēc punkta, pēc kāda trāpīga izteiciena vai spēcinošiem vārdiem. Tie, ticiet man, no gaisa nekrīt, tāpēc es būšu oriģināls un nobeigšu ar izvilcumu no Šekspīra soneta. Neesmu īsti pārliecināts, vai sonets te ir īsti vietā, bet man patīk pēdējais teikums.

*Būt nerunīga mana mūza prot,
Kad citi mūzas kalpi sacenšas,
Ar zelta spalvu tevi cildinot,
Visskanīgākās dzejas rindas rast.
Es domāju, bet citi vārdus teic,
Kā dumjš un neizglītots ķesteris,
Pēc tam, kad spējīgākie himnas beidz,
Es āmen pasaku, un tas ir viss...*

Es arī. Āmen un tas ir viss.

ES CAUR SAVU OBJEKTĪVU ŅEMU DABU – BEIGTU, DZĪVU...

Skats no Aulciemu mājas balkona Brisbanes priekšpilsētā. 1990. gados.
Latvijas viesņa A. Lismane, no U. Siliņa redzamas tikai kājas.
Attēls no Aulciemu ģimenes arhīva.